

SAMO1PLANET
CARE4CLIMATE

Poročilo o izvajanju demonstracijskih skupnostnih projektov - Livada LAB

LIFE IP CARE4CLIMATE (LIFE17 IPC/SI/000007)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

UMANOTERA

FOCUS

Poročilo o izvajanju demonstracijskih skupnostnih projektov - Livada LAB

Ozaveščanje in krepitev zmogljivosti za prehod v nizkoogljično družbo: C2.3 Vključevanje lokalnih skupnosti v prehod v nizkoogljično družbo

Avtorici: Gaja Breclj in Nika Tavčar, Umanotera

Uredniki: /

Ljubljana, marec 2024

LIFE IP CARE4CLIMATE (LIFE17 IPC/SI/000007) je skupni projekt, sofinanciran s sredstvi evropskega programa LIFE, sredstvi Sklada za podnebne spremembe in partnerjev projekta.

Za več informacij obiščite www.samo1planet.si.

Vsak partner v projektu CARE4CLIMATE je odgovoren za strokovnost vsebin in sporočila v dokumentih in stališčih, ki jih pripravi oziroma izrazi v okviru navedenega projekta.

ISSN 2712-567X

Poročilo o izvajanju demonstracijskih skupnostnih projektov - Livada LAB

Povzetek v slovenščini.

V poročilu je opisan proces podpore Zavodu BOB pri izvajanju demonstracijskega skupnostnega projekta Livada LAB, trajnostnega učnega poligona, ki spodbuja aktivacijo mladih za naslavljanje podnebne krize. Proces je potekal na soudeležujoč način, torej z vključevanjem mladih, ki jim je ta prostor primarno namenjen, okoliških prebivalcev ter strokovnih in civilnodružbenih organizacij. Dosežek podpore so pripravljene in vzpostavljene trajnostni elementi prostora, povečana ozaveščenost med mladimi o vplivu podnebnih sprememb na prostore, kot je Livada LAB, ter pripravljene napotke za vzpostavitev trajnostnega učnega poligona na prostem.

Report on the implementation of demonstration community projects – Livada LAB

Povzetek v angleščini.

The report describes the process of supporting Zavod BOB in the implementation of the community demonstration project Livada LAB, a sustainable learning polygon that supports youth mobilisation in addressing the climate crisis. The process was carried out in a participatory way, involving the young people for whom the space is primarily intended, the surrounding residents, and professional and civil society organisations. The support has resulted in the preparation and implementation of sustainable elements of the space, increased awareness among young people of the impact of climate change on spaces such as the Livada LAB, and the preparation of guidelines for the creation of a sustainable outdoor learning polygon.

Kazalo vsebine

1	<i>O programu izvajanja demonstracijskih skupnostnih projektov, ki blažijo podnebne spremembe</i>	5
2	<i>Izbor demonstracijskega projekta, časovnica in cilji programa</i>	5
3	<i>Podpora na Livada LAB</i>	6
4	<i>Evalvacijsko poročilo programa podpore</i>	9
	4.1 O evalvacijskem poročilu	9
	4.2 Rezultati evalvacije	9

Kazalo tabel in slik

Tabela 1.1: Časovnica aktivnosti in rezultati	7
---	---

1 O programu izvajanja demonstracijskih skupnostnih projektov, ki blažijo podnebne spremembe

V okviru tega projekta so kot skupnostni projekti definirani tisti, ki se začnejo od spodaj navzgor in ki jih upravlja skupnost (opredeljena geografsko ali na podlagi interesov). Projekti se razvijajo in izvajajo na participatoren način. Demonstracijski projekti so izbrani bodisi izmed projektov, opredeljenih v okviru programov podpore občinam, ali med še nerazvitimi projektnimi idejami, s katerimi sta Umanotera ali Focus prišla v stik tekom lastnega delovanja. Postopek izbire projektov vključuje oceno izvedljivosti projektov (kar je tudi možen vir zakonodaje in političnih priporočil).

Merila za izbor projektov:

- izvedljivost izvedbe,
- učinkovitost (npr. prispevek k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov / vloženih EUR),
- socialni učinki (vključevanje lokalnih zainteresiranih strani, prispevek k izgradnji skupnosti, ustvarjanje zelenih delovnih mest),
- potencial ponovljivosti in prenosa v druga okolja,
- projekt služi kot možen vir priporočil za spremembe zakonodaje/politik.

Možni viri financiranja za takšne projekte so opredeljeni in preizkušeni skozi izvedbo samih demonstracijskih projektov. Izvedeni projekti bodo imeli konkretne okoljske in socialno-ekonomske učinke v lokalnem okolju (zmanjšanje toplogrednih plinov, izboljšanje kakovosti zraka, ustvarjanje novih delovnih mest itd.), pa tudi velik potencial za prenos v druga lokalna okolja.

Za vsak izbrani skupnostni projekt bosta pripravljena ustrezna dokumentacija in evalvacijsko poročilo. Najprej bo pripravljen akcijski načrt projekta, v katerem bodo opredeljeni projektni cilji (v skladu s cilji IP LIFE), pregled virov, potrebna sredstva (poleg LIFE), projektna skupina, projektne dejavnosti, pravni okvir, finančni načrt ter načrt evalvacije. Pripravljena bodo tudi končna projektna poročila z evalvacijo, ki bodo vključevala merljive informacije o prihrankih in koristih (finančni prihranki, prihranki CO₂, ustvarjena delovna mesta, vrednostne verige, izboljšana kakovost okolja, izboljšano znanje izvajalcev projekta itd.).

2 Izbor demonstracijskega projekta, časovnica in cilji programa

Podnebna kriza je tudi v Sloveniji vse bolj očitna in za uspešen prehod v podnebno nevtralno družbo so ključni tudi mladi. Poleg tega pri delu z mladimi, ki bodo najbolj občutili posledice podnebne krize, opažamo, da se nekateri zelo zavedajo problematike, a ne storijo prvega koraka v smeri trajnostnega življenjskega sloga, oziroma, da nekateri mladi niso informirani o

teh tematikah in v domačem okolju ne razvijejo kritične miselnosti do netrajnostnih odločitev, ki jih sprejemajo vsak dan. Prav tako jim primanjkuje praktičnega znanja, kako se odzvati oziroma ukrepati, manjka jim tudi povezanosti z naravo. Hkrati pa imajo močno potrošniško identiteto, potrebo po pripadanju in slabo ozaveščenost o negativnih okoljskih in družbenih vplivih potrošništva. Epidemija COVID-19 je že tako družbeno nespretnim mladim prinesla še fizično distanco, osebne stiske, preobremenjenost s šolskimi obveznostmi, odtujenost staršev, socialno izključenost in odvisnost od IT.

Splošni cilj projekta je bil prispevati h gradnji zmogljivosti mladih za vodenje vključujočih procesov ter spodbujati sodelovanje in združevanje virov za projekte trajnostnega upravljanja z viri skupnosti, ki prispevajo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.

Specifični cilj projekta je bil vzpostavitev trajnostnega skupnostnega prostora na mestni zeleni površini Livada LAB, ki bo spodbujal aktivacijo mladih za naslavljanje podnebne krize in bo primer dobre prakse trajnostnih rešitev ureditve skupnostnega prostora, s poudarkom na energetske samooskrbi, trajnostni infrastrukturi za druženje, ekološko pridelani hrani in lokalnem krožnem gospodarstvu. Obenem bo primer dobre prakse vključujoče vzpostavitev prostora in učni poligon za mlade.

Skupnostni prostor Livada LAB je bil kot primeren za izvedbo demonstracijskega projekta identificiran na prvem usposabljanju za koordinatorje skupnostnih projektov (december 2020 - marec 2021), ki se ga je udeležila koordinatorica skupnostnega prostora. Po pregledu ustreznosti izbranega projekta glede na prej določena merila (izvedljivost izvajanja, učinkovitost, socialni učinki) je bil **demonstracijski projekt skupnostni prostor Livada LAB** vključen v izbor.

Umanotera in društvo Focus sta z Zavodom BOB 21. aprila 2021 sklenila dogovor o sodelovanju. Ta je opredelil ključne obveznosti Umanotere, Focusa in Zavoda BOB ter časovni okvir sodelovanja.

Z dejavnostmi izvajanja demonstracijskega projekta smo želeli prikazati vse koristi takega projekta – okoljske (zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in negativnih vplivov na okolje) in družbene (kot je npr. razvoj lokalnega gospodarstva) in pa tudi nematerialne koristi, s katerimi se krepi tudi sama skupnost – povezanost, solidarnost, strpnost, kreativnost in pa tudi skupinska modrost. Želeli smo tudi spodbuditi vzpostavitev tovrstnih prostorov tudi drugod po Sloveniji, kar bo pripomoglo tudi širše k prehodu v trajnostno družbo.

3 Podpora na Livada LAB

Umanotera je po sklenjenem dogovoru o sodelovanju pripravila **akcijski načrt projekta**. V njem so bili opredeljeni cilji projekta, opravljen je bil pregled virov, opredeljeni so bili projektne skupina, pravni okvir, finančni viri, načrt evalvacije, začrtane pa so bile tudi projektne dejavnosti.

Med celotnim potekom programa podpore smo pozornost namenjali tudi prisotnosti projekta v lokalnih in nacionalnih medijih. Zavod BOB smo podpirali pri obveščanju javnosti o poteku

sodelovanja, izvedenih aktivnostih, pozivih lokalne skupnosti k sodelovanju (npr. udeležbi na delavnicah) in podobnem. O aktivnostih v sklopu izvedbe demonstracijskega projekta smo javnost redno obveščali tudi na spletni strani Dovolj za vse ter spletnih straneh projekta LIFE IP CARE4CLIMATE, Umanotere in Focusa. O skupnih aktivnostih so poročali lokalni in nacionalni mediji.

Februarja 2024 smo sodelovanje zaključili s publikacijo napotkov za vzpostavitev trajnostnega učnega poligona na prostem ter z izvedbo evalvacije projektnih aktivnosti.

Kaj smo naredili:

- [Umanoterin video](#) o delu na trajnostnem skupnostnem prostoru Livada LAB
- Priprava dokumenta [Kako vzpostaviti trajnostni učni poligon na prostem? IZKUŠNJE IZ PRAKSE: PRIMER LIVADA LAB](#)
- Sodelovanje pri pripravi trajnostnih elementov prostora
- Sodelovanje pri pripravi dokumenta [Napotki za izvedbo dogodkov na Livada LAB](#)

Časovni okvir	Aktivnost	Rezultati
Tekom celotnega projekta	Srečanja projektne skupine (za zagotavljanje redne komunikacije, sprotnega obveščanja in načrtovanja)	Izvedena srečanja
Tekom celotnega projekta	Komunikacijske aktivnosti	Komuniciranje na spletnih straneh, družbenih omrežjih, v konvencionalnih medijih
21. 4. 2021	Podpis dogovora o sodelovanju Zavoda BOB v projektu C4C oz. podpora izvedbi demonstracijskega projekta	Dogovor o sodelovanju
April-maj 2021	Priprava akcijskega načrta	Pripravljen akcijski načrt
Maj-junij 2021	Dokumentiranje procesa vzpostavitve trajnostnega poligona na prostem	FB objave (priloga kliping) Pripravljen video (objavljen na YT in na FB)
14. 6. 2021	Delavniško načrtovanje aktivnosti demonstracijskega projekta	Začrtane aktivnosti

16. 6. 2021	Vabilo k sodelovanju (krajinski arhitekti): načrtovanje	Objavljen poziv (Zavod BOB, delila tudi Umanotera) Izbrani prostovoljci
28. 7. 2021	Delavniško načrtovanje prvih korakov skupnostnega prostora <i>Kako želimo, da bi ta prostor izgledal?</i>	Delitev že izdelanih predlogov s strani arhitektov; skupno načrtovanje
25. 10. 2021	Priprava in izvedba delavnice <i>Livada LAB v času podnebne krize</i>	Vabilo na delavnico Pripravljene flipcharti Izvedena delavnica 4 udeleženci (lista prisotnosti)
December 2021-februar 2022	Priprava napotkov za izvedbo dogodkov na Livada LAB (svetovanje pri pripravi)	Pripravljen dokument Napotki za izvedbo dogodkov na Livada LAB
Maj-avgust 2022	Priprava trajnostnih elementov prostora (priprava napisov za prostor)	Pripravljene napisi, razporejeni po prostoru (slikovni material v dokumentu Kako vzpostaviti trajnostni učni poligon na prostem?)
Avgust 2022	Priprava trajnostnih elementov prostora (stojala za kolesa)	Pripravljene trajnostni elementi prostora
27. 1. 2023	Video o trajnostnem prostoru Livada LAB	Pripravljen video (C4C)
12. 5. 2023	Sodelovanje na dogodku <i>Trajnostna Ljubljana - predlogi mladih</i> Delavnica	Izveden dogodek

September 2023-februar 2024	Priprava napotkov za vzpostavitev trajnostnega učnega poligona na prostem	Pripravljen dokument Komunikacijske in diseminacijske aktivnosti (diseminacija napotkov po adreml knjižnic in mladinskih centrov)
-----------------------------	---	--

Tabela 3.1: Časovnica aktivnosti in rezultati

4 Evalvacijsko poročilo programa podpore

4.1 O evalvacijskem poročilu

Namen evalvacijskega poročila je podati oceno uspešnosti programa podpore na Livada LAB.

Evalvacijo smo opravili s pomočjo evalvacijskega vprašalnika s predstavnico nosilca projekta (Zavod BOB), ki je bil zasnovan na evalvacijski shemi za trajnostni prehod (*evaluative scheme for sustainability transition*), razviti za ocenjevanje projektov trajnostnega prehoda. Drugi uporabljeni viri so še liste prisotnosti in seznam medijskih objav.

Poročilo vsebuje oceno prispevka programa h krepitvi zmogljivosti Zavoda BOB za trajnostno upravljanje virov skupnosti.

4.2 Rezultati evalvacije

Program podpore se je izvajal v skladu s podpisanim dogovorom z Zavodom BOB in je zajemal: stalno komunikacijo z organizacijo (komunikacija prek e-pošte in spletne aplikacije Zoom, telefonska komunikacija), strokovno podporo pri pripravi dokumentov in izvedbi delavnic in drugih dogodkov, podporo pri komunikacijskih in promocijskih aktivnostih (priprava vabil, objav, nastopov v medijih) ter pripravo in izvedbo delavnic.

Pregled medijskih objav pokaže 4 objave v spletnih in konvencionalnih medijih, poleg tega pa smo pripravili tudi 7 objav na spletnih straneh partnerjev projekta in 5 objav v novičnikih ter izvedli 4 delavnice.

Ocenjujemo, da je bilo izvajanje demonstracijskega projekta Livada LAB uspešno ter prenosljivo na druga okolja. Uporabno za druge tovrstne projekte je tudi spoznanje, ki izhaja iz spodletelega poskusa zagotovitve energetske samooskrbe s pomočjo sončnih panelov. Ta naučena lekcija in tudi druge, ki smo jih zbrali v napotkih za vzpostavitev trajnostnega učnega poligona na prostem, predstavlja pomembno zapuščino, ki bo koristna za druge, ki bodo vzpostavljali tak prostor.

Pozitivno ocenjujemo tudi širjenje zavedanja o pomembnosti blaženja podnebnih sprememb in nujnosti izvajanja trajnostnih ukrepov.

Pri evalvaciji so nas najbolj zanimali konkretni okoljski in socialno-ekonomski učinki v lokalnem okolju, poleg tega pa tudi, kakšne učinke je imela podpora pri izvajanju demonstracijskega projekta na krepitev zmogljivosti sodelujoče organizacije in projektne skupine. Oceno smo naredili na podlagi izvedenega evalvacijskega vprašalnika s predstavnico partnerske organizacije, ki je bila aktivno vključena v izvedbo demonstracijskega projekta.

Ob tem lahko podamo nekaj tehtnih ugotovitev:

- Zavod BOB na splošno sodelovanje pri izvedbi demonstracijskega projekta vrednoti kot odlično, saj ocenjuje, da je bil celoten proces skrbno načrtovan, s primernimi in dosegljivimi cilji ter vrhunsko mentorsko podporo. Ocenjuje tudi, da je bil doprinos vseh partnerjev za Livada LAB neprecenljiv;
- Zavod BOB ocenjuje, da so skozi sodelovanje okrepili lastna znanja in veščine, ki jim bodo v pomoč pri uvajanju trajnostnih in skupnostnih rešitev. Izpostavili so analizo območja in skupnosti ter njihovih potreb, nujno (dobro) sodelovanje s skupnostjo, analizo lastnih in timskih kapacitet (trajnostna raba tudi človeških virov), pomembnost redne in primerne komunikacije ter promocije, smiselnost in uporabnost sončnih panelov, načrtovanje in izvedbo trajnostnih dogodkov (mobilnost, hrana, odpadki ...);
- na podlagi sodelovanja v projektu so opredelili več sprememb, ki bi bile potrebne za resnično vključujoče in trajnostno zmanjševanje ogljičnega odtisa na Livada LAB, in sicer dostop do pitne vode (pitnik), ki bi zmanjšal potrebo po motorizirani dostavi vode na lokacijo in po izdelkih za enkratno uporabo za postrežbo hrane na dogodkih, stalno komuniciranje (tudi ob podpori institucij, kot je MOL) smisla Livade s poudarkom, da je to trajnostni poligon, ki si prizadeva za zmanjšanje ogljičnega odtisa, redno sodelovanje z bližnjimi šolami za izobraževanje mladih o pomembnosti zmanjševanja ogljičnega odtisa;
- Zavod BOB ocenjuje, da bo lahko predloge in rezultate sodelovanja v projektu prenašal v druge projekte, procese in vsakdanje delo. Napotke za trajnostno izvedbo dogodkov že uporabljajo pri drugih projektih, vključno z mobilnostnim načrtom za dogodek;
- izvedene delavnice Zavod BOB ocenjuje kot vrhunske, kjer so pridobili ogromno novega znanja in izkušenj, prav tako ocenjuje, da so bile zelo smiselne, interaktivne, participatorne in zanimive za vse udeležence.

V okviru izvedbe tega demonstracijskega projekta nismo izračunali ogljičnega odtisa, smo pa izvedli aktivnosti tako, da imajo čim manjši ogljični odtis.

Iz izkušenj, katera področja v izvedbi dogodkov imajo največji ogljični odtis, smo pripravili napotke za izvedbo dogodkov na Livada LAB, kar pomeni, da bodo vsi izvedeni dogodki prispevali k zmanjšanju ogljičnega odtisa v prihodnje.

Med drugim se na Livada LAB močno spodbuja obiskovalce, da do kraja pridejo peš, z javnim prevozom ali s kolesom. Pri slednjem so še posebej pomembna v času vzpostavitve

demonstracijskega prostora izdelana stojala za kolesa. Že pred samim sodelovanjem so na Livada LAB spodbujali sonaravno kmetovanje, kar se je nadaljevalo tudi tekom sodelovanja. Po novem so sedaj na prostoru izpostavljeni tudi napisi, ki na pomen takega načina kmetovanja še posebej opozarjajo. Prav tako so bili pripravljene napisi, ki spodbujajo trajnostno mobilnost ter ozaveščajo o pomembnosti ohranjanja biodiverzitete. Na prostoru se močno spodbuja zmanjšanje količine odpadkov, tudi odpadne hrane, kar se kaže preko novo postavljenih napisov ter pri izvedbi samih dogodkov. Tekom projekta so v Zavodu BOB pripravili tudi napotke za izvedbo trajnostnih dogodkov, ki so prav tako v uporabi.

Med ostalimi identificiranimi okoljskimi učinki projekta so velika prenosljivost projekta v druga lokalna okolja, dvig ozaveščenosti med mladimi o vplivu podnebnih sprememb na prostore, kot je Livada LAB; identificirana pa so bila tudi možna finančna sredstva.